

УДК [351.82:796.035](477)

Стахів І.М. здобувач

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПОРТИВНО - ОЗДОРОВЧИХ ПОСЛУГ

У статті розглядаються сучасні економічні питання, які пов'язані з спортивно-оздоровчою сферою. Проведено аналіз основних засад державного регулювання спортивно-оздоровчих послуг, які надаються на території України. На основі аналізу сформовані автром основні шляхи покращення ефективного державного регулювання досліджуваних послуг.

Ключові слова: державне регулювання, спортивно-оздоровчі послуги, економічний добробут, фінансування, ринок, галузь.

Stakhiv I.

BASIC PRINCIPLES OF GOVERNMENT REGULATION OF SPORTS AND WELLNESS SERVICES

The article deals with modern economic issues associated with sports and wellness sphere. Analysis of the basic principles of state regulation of sports and wellness services provided in the territory of Ukraine. Based on the analysis formed by the author basic ways to improve the effective state regulation services which are investigated.

Keywords: government regulation, sports and wellness services, economic welfare, finance, market, industry.

Стахів І. М.

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

В статье рассматриваются современные экономические вопросы, связанные с спортивно-оздоровительной сферой. Проведен анализ основных принципов государственного регулирования спортивно-оздоровительных услуг, предоставляемых на территории Украины. На основе анализа сформированы автром основные пути улучшения эффективного государственного регулирования исследуемых услуг.

Ключевые слова: государственное регулирование, спортивно-оздоровительные услуги, экономическое, финансирование, рынок, отрасль.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Процес формування якісно нової моделі господарської діяльності з організації та надання спортивно-оздоровчих послуг відбувається одночасно з пошуком можливих способів руху до неї. Колишня практика їх організації переважно шляхом державного фінансування, не відповідає новим соціально-економічним умовам, а підприємницька діяльність у цій галузі перебуває на початковій стадії свого формування і розвитку, що вимагає проведення наукових досліджень, які мають за мету вдосконалення теоретичної бази для організації ефективної системи управління в спортивно-оздоровчій сфері. Основними завданнями фізичної культури і спорту в Україні є постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві [1, с. 57].

Зростання значення соціального чинника в житті українського суспільства, визначення перспектив його розвитку вимагають наукового осмислення змісту та

результатів політики держави в галузі фізичної культури і спорту. Одним з інститутів, що дозволяє здійснити перехід від простого перерозподілу до політики розвитку, до створення умов для самозабезпечення, саморозвитку сім'ї та окремих громадян, надання їм дієвої допомоги у реалізації власних можливостей, є ринок спортивно-оздоровчих послуг.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Істотний внесок у розвиток теорії та практики державного регулювання розвитку спортивно-оздоровчої сфери зробили такі вчені: Е. О. Дружиніна, М. І. Золотов, В. В. Кузін, М. Є. Кутепов, В. М. Лабскір, О. І. Любієв, О. В. Маліков, Н. Д. Нікольська та інші.

Галузь фізичної культури та спорту є предметом численних досліджень, які проводилися протягом останніх десятиріч років в Україні та за кордоном. Перспективи і тенденції розвитку підприємництва в галузях сфери послуг в умовах ринкової економіки, питання вдосконалення організаційно-економічного управління та державного регулювання діяльності, у тому числі і підприємницької, в системі фізичної культури та спорту досліджуються в роботах Д.Л. Гадайчука, В.В. Галкіна, О.О. Кузьменко, А. Павелко, А. Плошинської, Є. Приступи, Г.Н. Серикова та інших.

Не зважаючи на наявність значної кількості досліджень в даній галузі, багато питань, зокрема, стосовно факторів, які визначають особливості державного регулювання спортивно-оздоровчих послуг, залишаються слабо дослідженими.

Цілі статті. Метою написання статті є аналіз стану державного регулювання спортивно-оздоровчих послуг в Україні. Ціллю дослідження виступає обґрунтування ефективних шляхів покращення державного регулювання спортивно-оздоровчих послуг на основі проведеного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасному світі посилюється усвідомлення ролі фізичної культури і спорту як чинника вдосконалення природи людини і суспільства. Здоровий спосіб життя в цілому, фізична культура і спорт зокрема, стають соціальним феноменом, об'єднуючою силою і національною ідеєю, що сприяє розвитку сильної держави і здорового суспільства. В Україні ухвалений Закон «Про фізичну культуру і спорт», розроблені регіональні програми залучення різних груп населення до систематичних занять фізичною культурою і спортом.

Сутність ринку спортивно-оздоровчих послуг визначається виходячи з економічних відносин, з формування і розвитку людського капіталу індивідуума, що дозволяє йому вигідніше використовувати свій трудовий потенціал, збільшуючи дохід. Специфіка спортивно-оздоровчих послуг дозволяє розглядати їх як вид діяльності, пов'язаний з впливом на людину з метою формування та розвитку людського капіталу, а також як форму блага – людський капітал і його складові (освіта, здоров'я і фізична культура).

Незважаючи на політику держави зі створення національної системи фізичної культури і спорту, вона не може утримати у фокусі своєї політики багато аспектів підтримки і зміцнення здоров'я населення. Фізична активність і фізична підготовка населення продовжують залишатися на низькому рівні.

Основна причина виявлених недоліків державного регулювання спортивно-оздоровчою сферою – недооцінка органами управління соціальної та економічної ролі цього виду діяльності. Аналіз законодавства у галузі регулювання фізичної культури і спорту показує, що відсутні наукове, методологічне і організаційно-управлінське забезпечення ринку спортивно-оздоровчої сфери, не визначена компетенція організацій різного ієрархічного рівня в питаннях формування ресурсної бази спортивних споруд.

Управління розвитком ринку спортивно-оздоровчих послуг в регіонах України здійснюється в трьох напрямках: реорганізація структури управління, розробка нормативно-правової бази, перехід на програмно-цільове управління. Можна виділити наступні чинники, сприяючі вдосконаленню управління фізичною культурою і спортом в регіоні:

- формування системи фінансування, що охоплює бюджетні й позабюджетні джерела;
- поліпшення системи підготовки кадрів і науково-методичного забезпечення, формування інформаційної інфраструктури ринку;
- розширення міжнародної діяльності, інновації в муніципальних органах управління масовим спортом;
- формування цільових програм [3, с. 76]:.

Таким чином, ефективність регіональної політики розвитку надання спортивно-оздоровчих послуг вирішується за допомогою вдосконалення ресурсного забезпечення.

Основний принцип – вивчення потреб населення, як база для вирішення організаційних питань.

Формування законодавчої бази в плані ресурсного забезпечення зумовлює ефективний розвиток фізичної культури, а саме надання спортивно-оздоровчих послуг населенню. Державна політика у галузі регулювання ринку спортивно-оздоровчих послуг припускає:

- організаційну діяльність з проведення масових змагань і спортивно-оздоровчих заходів;
- підготовку фахівців високої кваліфікації [2, с. 227].

Мають бути закладені підвалини оптимізації економічних відносин між державою та суспільним сектором спортивно-оздоровчої сфери. Загальна економічна підтримка громадських організацій спортивної спрямованості з боку держави повинна бути дуже обмеженою. Водночас має формуватися система економічних відносин, яка б ґрунтувалась на принципі партнерства. Наприклад, центральний орган виконавчої влади з фізичної культури і спорту або органи місцевої влади на конкурсній основі можуть визначати виконавців проектів з конкретних проблем розвитку фізичної культури і спорту (фізкультурно-спортивні товариства, федерації тощо) й забезпечувати їх фінансування за рахунок коштів відповідних бюджетів. У цьому випадку економічні відносини між партнерами повинні врегульовуватися відповідними угодами, контроль за укладанням та виконанням яких може здійснюватися з боку суспільства.

Основні напрями державної політики у галузі регулювання розвитку ринку спортивно-оздоровчої сфери повинні ґрунтуватися на спільній діяльності фізкультурно-спортивних організацій, органів і установ освіти, охорони здоров'я, засобів масової інформації.

Необхідно забезпечити підготовку, перепідготовку і стимулювання діяльності громадських організаторів фізичної культури і спорту; інформаційне і пропагандистське забезпечення. Спортивно-оздоровча сфера повинна мати єдиний інформаційний простір (створення державної, регіональних і локальних інформаційних систем, розробка пропагандистських та інформаційних технологій з основних видів діяльності галузі). Управлінські заходи повинні ґрунтуватися на пріоритетності територіального принципу на основі суверенних прав і самоврядування місцевих спортивно-оздоровчих організацій, переорієнтації діяльності регіональних і місцевих спортивно-оздоровчих державних установ і громадських організацій з розвитку спорту вищих досягнень переважно на масовий розвиток ринку фізичної культури, спорту та спортивного туризму.

Цілями державного втручання у розвиток ринку спортивно-оздоровчих послуг повинні стати:

- забезпечення умов для задоволення потреб особи під час надання спортивно-оздоровчих послуг;
- підтримка громадського здоров'я і використання масового спорту як засобу профілактики неінфекційних захворювань;
- патріотичне виховання населення;
- реалізація соціальної функції галузі фізичної культури і спорту;
- підвищення продуктивності праці, поліпшення трудових ресурсів країни;
- покращення економічного добробуту країни.

Питання підвищення цінової і територіальної доступності послуг спортивно-оздоровчої сфери не повинні вирішуватися окремо від проблем контролю якості обслуговування [4, с. 160].

Організаційні принципи сучасного спорту можна розглядати як свого роду альянс між державним управлінням і бізнесом. Тому в сучасних умовах необхідно шукати найбільш оптимальні форми ефективної взаємодії держави і ринкових структур. Безпосередньо впливаючи на становлення, розвиток і ефективне функціонування індустрії спорту, держава має свої зовсім конкретні політичні, економічні і соціальні інтереси, які багато в чому пов'язані з тією особливою роллю, що спорт відіграє в сучасному суспільстві, впливаючи практично на всі сфери сучасного суспільства: політику, економіку, техніку, науку, освіту, мистецтво, засоби масової інформації, сферу дозвілля тощо. Тому держава повинна бути зацікавлена в розвитку як професійного, так і масового спорту.

Держава може активно впливати на формування попиту на спортивно-оздоровчі послуги. Пріоритетним напрямом впливу держави на попит є створення сприятливих умов для залучення до спортивної комунікації первинних споживачів послуг, тобто людей, які займаються фізичною культурою і спортом заради задоволення особистих потреб. З цією метою держава формує відповідний механізм впливу на суспільство, який включає філософські, морально-етичні, соціально-психологічні, економічні та інші засоби, які спонукають людей до активних занять фізичною культурою і спортом.

Тому у тих країнах, де державними засобами масової інформації активно пропагується здоровий спосіб життя, де реалізуються відповідні державні програми, де державні діячі публічно демонструють свою прихильність до занять фізичною культурою і спортом, існує велика ймовірність стабільного зростання інтересу до активних занять спортом. До загальних факторів зростання попиту на спортивно-оздоровчі послуги, на дію яких держава може активно впливати за допомогою правових та адміністративних методів регулювання, відноситься також висока якість послуг. Водночас високоякісні, а отже, дорогі спортивно-оздоровчі послуги є недоступними для всіх потенційних споживачів. Тому завдання держави полягає в тому, щоб виявляти групи населення, які не мають можливості долучитися до занять спортом через низьку купівельну спроможність, і допомогти їм задовольняти свої потреби у даному напрямку.

Отже, потрібне здійснення переходу від діючої системи державного регулювання до територіальної. Необхідно передбачити формування сприятливих умов для організацій, які беруть участь у програмах розвитку ринку спортивно-оздоровчих послуг, сприяють заняттям спортом своїх співробітників, вкладають грошові кошти у спорт. Тим більше, як показує регіональна практика, при дотриманні пріоритету масового спорту, розподілі спорту вищих досягнень і спорту для всіх, створюються умови для формування адекватного попиту ресурсної бази.

Висновки. Проведений аналіз державного регулювання ринку спортивно-оздоровчих послуг доводить об'єктивну необхідність впливу держави на процеси становлення, розвитку та ефективного функціонування індустрії спорту як повноцінного інституту ринкової економіки. Ще раз підкреслимо, що держава має бути однаково зацікавлена у розвитку всіх сегментів індустрії спорту (професійного, оздоровчого, масового, студентського, дитячого і ін.) для реалізації своїх конкретних політичних і економічних інтересів, а також найважливіших соціальних потреб.

Таким чином, в сучасних умовах держава відіграє значну роль у забезпеченні ефективного функціонування індустрії спорту. Активна політика держави у даній сфері обумовлюється її інтересами, які полягають у тому, аби створити умови для збереження генофонду країни шляхом залучення населення до здорового способу життя, забезпечити сприятливі умови для відтворення сукупної робочої сили, використати досягнення вітчизняних спортсменів на престижних міжнародних змаганнях з метою створення та підтримання позитивного іміджу країни, виховання патріотичних почуттів у громадян.

Удосконалення економічних основ ринку спортивно-оздоровчої сфери в Україні сьогодні є однією з пріоритетних завдань держави та суспільства вцілому. В умовах тривалого періоду політичної нестабільності важливо розставити правильні акценти у використанні обмежених ресурсів суспільства з метою вирішення пріоритетних завдань розвитку досліджуваної сфери.

Враховуючи соціальну значущість спортивно-оздоровчої сфери, зростання її ролі у вирішенні соціальних проблем суспільства, необхідно, щоб органи державного управління та господарські організації переглянули ставлення до фізичної культури й спорту як до витратної галузі та усвідомили її високу економічну ефективність. Основне завдання, що стоїть сьогодні перед спортивно-оздоровчим ринком України, – це побудова ефективної системи державного регулювання, правового регулювання та контролю за відносинами в цій сфері, яка буде адекватною сучасним ринковим умовам і базуватиметься на комплексі ефективних сучасних правових норм.

Список використаних джерел:

1. Галкин В.В. Экономика спорта и спортивный бизнес: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / В.В. Галкин. - М.: Кнорус, 2006. – 291 с.
2. Кузьменко О.О. Реалізація державної програми у сфері фізичної культури і спорту/ О.О. Кузьменко // Науковий вісник молодих вчених. – 2010. – Вип. 1 (1). – С.225-229.
3. Павелко А. Спорт як специфічний об'єкт державної політики / А. Павелко // Актуальні проблеми державного управління. – 2007. – Вип.1 (27). – С.76-82.
4. Площинська А. Розвиток державної політики в галузі фізичної культури та спорту в сучасній Україні / А. Площинська // Молода спортивна наука України. – 2008. – Вип. 12, Т. 2. - С. 158 - 162.